

Møte for lukkede dører
torsdag den 30 januar 1947 kl. 10.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

Redegjørelse av utenriksministeren om Spania.

Presidenten: Presidenten foreslår at dette møte holdes for lukkede dører.

Dalland: Jeg kan ikke innse hvorfor man i denne sak skal behandle tingene for lukkede dører. Mitt inntrykk er at denne sak har hatt såpass megen publisitet at vårt standpunkt til disse ting har vært kjent allerede fra de Forente Nasjoners møte i New York sist. I det hele tatt er jeg av den oppfatning at hvis man ikke kan finne sterke argumenter for at man må behandle denne sak for lukkede dører, har almenheten krav på å få kjennskap til hva der forhandles i Stortinget i forbindelse med denne sak.

Statsråd Lange: Når jeg har bedt om å få gi denne redegjørelse i dag for lukkede dører, er det fordi jeg kommer til å bruke en del opplysninger av økonomisk og handelspolitisk art som er stillet til rådighet under den uttrykkelige forutsetning at de bare skulle være til fortrolig bruk. Det har ikke et øyeblikk vært forutsetningen fra min side eller fra Regjeringens side at ikke denne sak også skulle fram i åpent møte i Stortinget. Det tror jeg skal være i neste stadium, etter at saken - hvis det blir foreslått og vedtatt her - har vært sendt til utenrikskomiteen. Men i dag tror jeg at alle interesser er best tjent med at man får anledning til å legge fram alle opplysninger, selv de som er av slik art at det ville skade berettigede norske interesser om de kom offentlig fram.

Hambro: Jeg tror ikke det noensinne har hendt at en utenriksminister har bedt om å få et møte for lukkede dører, og at man har protestert mot det. Det er jo alene utenriksministeren som i denne stund kan vite hva han akter å si, og hvorvidt det er av den art at det kan skade norske interesser hvis det blir offentliggjort. Hr. Dalland og en hvilken som helst annen representant har den fulleste anledning til, etter at foredraget har vært holdt, og når protokollen refereres, og eventuelt når saken kommer tilbake fra komiteen, å oppta forslag om at det som har vært forhandlet for lukkede dører, skal offentliggjøres.

Vogt: Til hr. Hambros irettesettelse av hr. Dalland vil jeg gjerne ha sagt, at det må være tillatt for en stortingsmann også å spørre om begrunnelse for at et møte

skal holdes for lukkede dører, og ikke vente til etterpå. Jeg tror at den begrunnelse som er gitt, kan aksepteres, og at man kan høre på utenriksministeren og senere ta standpunkt til hva der skal gjøres ytterligere.

Presidenten: Noe avvikende forslag er ikke fremsatt, og forslaget om at møtet holdes for lukkede dører ansees for vedtatt.

Presidenten foreslår videre at de funksjonærer som er nevnt i forretningsordenens § 54, samt representanter for pressen etter den vanlige oppgave, får adgang til møtet, og anser det som vedtatt.

Videre foreslåes at ekspedisjonssjef Ræder og ekspedisjonssjef Andersen i Utenriksdepartementet får adgang til møtet. Det ansees som vedtatt.

Representanten *Wright*, som har hatt permisjon, har igjen tatt sete.

Statsråd Lange: Den norske regjerings holdning til Franco-Spania har vært bestemt av de retningslinjer som ble trukket opp under Stortingets behandling av Spania-spørsmålet i mars i år. Under stortingsdebatten erklærte jeg på Regjeringens vegne, at Norge måtte føre sin aksjon til fordel for de demokratiske krefter i Spania innenfor rammen av de Forente Nasjoner. Overfor krav om at vi skulle gå til brudd av alle forbindelser - diplomatiske og økonomiske - med det nåværende regime, erklærte jeg at Regjeringen var villig til å ta de tap i øyeblikket og den risiko for fremtiden som et slikt brudd ville medføre, hvis og når bruddet kom som et ledd i en samlet internasjonal aksjon. Et brudd fra Norges side alene ville derimot bare være et slag i luften.

Stortinget ga denne linje sin tilslutning i dette vedtak:

«Stortinget uttaler sin sterke sympati med det spanske folks frihetskamp. Stortinget har den fulle tillit til at Regjeringen vil stå i nøye kontakt med Stortinget og dets organer i dette spørsmål, slik at Norge kan gjøre sin fulle plikt som en demokratisk stat i en interalliert aksjon for å gjenopprette demokratiet i Spania.»

På bakgrunn av Stortingets behandling av Spania-politikken har Regjeringen inntil i dag ikke villet ta opp forhandlinger med de spanske myndigheter om en regulær varebytte- og betalingsavtale. Vårt varebytte med Spania har helt siden krigen sluttet, for størstedelens vedkommende funnet sted på basis av private kompensasjonsforretninger. Dessuten er det også foretatt en del vanlige varesalg til og kjøp fra Spania, med betaling i valuta: pund og dollar. Alt i alt er det siden mai 1945 på kompensasjonsbasis utvekslet varer til en verdi av om lag 22 mill. kr. hver vei. Til dette kommer en eksport til Spania på ca. 8 mill. kr. og en import derfra på henved 7 mill. kroner ved vanlig salg og kjøp uten kompensasjon. Av kompensasjonsvarene var de viktigste for

eksportens vedkommende treforedlingsprodukter (14 mill.), klippfisk (4), saltrogn (2.3), sink (1), tran (450.000), og for importen: sinkmalm (8.3 mill.), appelsiner (5), mandler (2), vin og brennevin (2), appelsinsaft (1), jaktgeværer (1.4), harpiks (500.000), hatter og hattefilt (500.000), kork (400.000). De varer som ble solgt eller kjøpt i valuta var for eksporten vesentlig kvelstoffgjødning, klippfisk og treforedlingsprodukter, og for importen kali- og superfosfatgjødning, salt og sinkmalm. - Den vesentligste del av kompensasjonsforretningene ble innvilget i 1945 og i de første måneder av 1946.

Etter Stortingets behandling av Spania-spørsmålet i mars 1946, og for å unngå fortsatte spontane arbeidsnedleggelse ved lossing eller lasting av varer fra eller til Spania, har Regjeringen gjennom lisensutstedelsen prøvd å begrense kompensasjonshandelen til det absolutte nødvendige minimum. Siden våren 1946 er det derfor bare gitt tilsagn for ialt 4,5 mill. kroner for sinkmalm og fiskenot, mot klippfisk og cellulose.

Denne holdning fra norsk side har vært medbestemt av at vi så det som vår hovedoppgave innenfor de Forente Nasjoner å forsøke å få til en effektiv samlet aksjon som eventuelt også kunne komme til å omfatte handelspolitiske tiltak, og vi ville ikke komme i den situasjon at vi, umiddelbart før mulige vedtak i de Forente Nasjoner, hadde utvidet vårt økonomiske samkvem med Spania.

Under Generalforsamlingen i New York i oktober-desember arbeidet den norske delegasjon for å få til en mest mulig omfattende samlet aksjon i Spania-spørsmålet. Resultatet av overleggingene i Generalforsamlingen ble i hovedsaken en oppfordring til medlemsstatene om å trekke tilbake ambassadører og ministre fra Madrid. Dette betyr for Norges vedkommende status quo, idet vi siden frigjøringen ingen minister har hatt der nede, men bare en chargé d'affaires. Noen aksjon på det handelspolitiske område ble ikke vedtatt av Generalforsamlingen. En rekke av de medlemsstater som var med på det vedtak som ble gjort og som i klare ord karakteriserer det nåværende regime i Spania, har under og etter Generalforsamlingen tydelig vist i handling, at vedtaket på Generalforsamlingen ikke medfører noen forandring i deres handelspolitikk i innskrenkende retning, - en har heller rett til å si tvertimot. En rekke av medlemsstatene har i de siste måneder utvidet sine økonomiske forbindelser med Spania.

For Norge er situasjonen derfor i dag den, at vi står overfor spørsmålet om vi vil innlate oss i en handelskrig med Spania på egen hånd, med de skadevirkninger det vil ha for vårt land, eller om vi vil bringe våre handelspolitiske forhold på linje med de andre medlemstater innenfor de Forente Nasjoner som ikke allerede har markert standpunkt ved å bryte all forbindelse - diplomatisk og økonomisk - med Spania. En handelskrig fra norsk side overfor Spania kan ikke bidra til å svekke Franco-regimet slik som situasjonen er i

dag. Derimot kan skadevirkningene for norsk næringsliv bli betydelige.

Alt høsten 1946 ble det fra spansk side gjort klart overfor de norske forretningsdrivende som har stått for kompensasjonshandelen, at en fortsettelse av varebyttet på dette grunnlag forutsatte en mer imøtekommende holdning overfor import til Norge av varer som Spania ønsket å eksportere. Det har derfor ikke vært mulig hittil å slutte noen ny kompensasjonsavtale for første halvår 1947. På de gamle avtaler står det igjen å levere visse kvanta, særlig av sinkmalm, men hvis intet blir foretatt fra norsk side, vil all vareutveksling stanse helt opp i nær fremtid.

I dagens situasjon på verdensmarkedet betyr en stans i varebyttet med Spania ingen katastrofe for norsk næringsliv. Av de importvarene vi kan få fra Spania, er sinkmalm den viktigste. Men vi er antagelig ikke absolutt avhengig av den spanske malm for å opprettholde vår sinkproduksjon. Leveranser fra Spania byr imidlertid på vesentlige fordeler i forhold til de andre land som kan komme på tale, dels i pris- og kvalitetsmessig henseende, dels fordi leveranser fra disse andre land enten vil kreve utlegg i valuta som det er knapphet på (svenske kroner eller U.S.A.-dollars), eller er usikre og krever lange transporter (Sør-Amerika og Australia). Andre importvarer som er av stor betydning for våre næringer, som gjødningsstoffer, salt, harpiks, kork, fiskegarn og tekstiler, kan vi sannsynligvis i dag skaffe oss annetsteds fra, men ikke på så gunstige vilkår rent økonomisk som fra Spania.

Våre eksportnæringer kan i dag og i den nærmeste fremtid sannsynligvis få avsetning for produkter som normalt har gått til Spania, også på andre markeder. Men på lengere sikt har Spania stor betydning som avtager av en rekke varer. Spania er verdens største klippfisk-konsumerende land, og en må gå ut fra at selv om vi i dag kan selge vår klippfisk uten større vansker, kan situasjonen snart igjen bli den at Spania får avgjørende betydning for løsningen av avsetningsproblemene i denne næring. Holder vi oss borte fra det spanske marked i lengere tid, er det fare for at våre konkurrenter, særlig New Foundland og Canada, vil ta vår plass. Tilsvarende betraktninger kan gjøres gjeldende for papir og cellulose, særlig silkecellulose. For saltrogn er stillingen enda vanskeligere, fordi Spania faktisk er det eneste avsetningsmarked av betydning.

Opp til 1936 var Spania et av de viktigste markeder for norsk kvelstoffgjødning. Under borgerkrigen gikk eksporten sterkt ned og var ikke kommet ordentlig i gang igjen før verdenskrigen begynte i 1939. Siden verdenskrigen sluttet, har gjødningsstoff vært allokert av den internasjonale komité i Washington, og mindre allokeringer har vært gitt for norsk eksport til Spania. Vår største konkurrent på det spanske marked er Chile, men også Storbritannia og Belgia søker å innarbeide seg der. Hvis norsk kvelstoff holdes ute gjennom lengere tid, er det stor fare for at markedet vil gå helt

tapt. Det foreligger rapporter om sterkt økede salg fra Chile til Spania i den seneste tid.

Norges mest sårbare punkt i forholdet til Spania er imidlertid våre skipsfartsinteresser. I begynnelsen av denne måneden ble det gjennom vår chargé d'affaires i Madrid meddelt fra det spanske utenriksdepartement at de spanske myndigheter så seg nødsaget til å nekte norske skip å anløpe spanske havner. Begrunnelsen for dette skritt var følgende - og jeg citerer:

«... I virkeligheten er det en kjensgjerning når man helt ser bort fra de uregelmessige diplomatiske forbindelser og den holdning som den norske Regjerings representanter har inntatt overfor Spania og dens Regjering i visse hendelser av internasjonal karakter, at også de tradisjonelle handelsmessige forbindelser mellom begge land er blitt gjenstand for ensidige restriksjoner fra den norske Regjerings side.

Som De ikke er ubekjent med, eksisterer det ikke handelsforbindelse mellom oss på traktatmessig basis, og selv rent praktisk sett har man ikke kunnet opprettholde forbindelsene på grunn av vanskeligheter av offisiell art og trakasserier og skade tilføyet under lastning og lossing av varer som kommer fra eller går til Spania, i norske havner.» ...

Det var citatet. - Chargé d'affaires Ebbell oppnådde at iverksettelsen av dette skritt fra spansk side ble utsatt ca. en måned, og har bedt om instruks for hvordan han skal forholde seg.

For å kunne vurdere rekkevidden av et eventuelt forbud mot norske skipsanløp i spanske havner er det nødvendig å gi en kort oversikt over Spanias betydning for norsk skipsfart. På grunn av sin geografiske beliggenhet inntar Spania en nøkkelposisjon. Våre interesser kan deles i tre grupper: Linjefarten, trampfarten og tidsbefraktningene.

1. I linjefarten har vi følgende linjer: Den Norske Middelhavslinje, Fred. Olsens Canari-linje, Wilhelmsens linje Spania - India - Østen, Fearnley & Egers to linjer Norge - Østersjøen - Nord-Spania og Middelhavet - U.S.A., Nordenfjeldskes linje Middelhavet - Antwerpen - London og Knutsens linje Middelhavet - Syd-Amerika. For disse linjer vil en utestengning av norske skip fra anløp av spanske havner bety et så vesentlig avbrekk, at de selv regner med at det for dem alle vil være ensbetydende med at de må innstille virksomheten. Dette vil naturligvis i alle tilfelle gjelde de linjer som har sitt utgangspunkt i Spania eller i spansk område. Det er vanskelig konkret å gi noe overslag over den økonomiske betydning av dette, men det kan anføres at alene Canari-linjen, som frakter frukt til London, i 1946 har hatt en gjennomsnittlig ukentlig fraktinntekt på ca. kr. 200 000. Selv en relativt kortvarig innstilling av farten vil utvilsomt få til følge at konkurrerende

linjeforetagender i andre land, og det land som er medlemmer av de Forente Nasjoner, overtar trafikken, som det etterpå vil være ytterst vanskelig å erobre tilbake.

2. Også for trampfarten har Spania den største betydning. Det er således opplyst at norsk småskipstonnasje siden lang tid tilbake har hatt en meget stor del av fisketransporten til Spania, og frukt- og malmskipningene med videre fra Spania på tider av året da det er vanskelig å finne beskjeftigelse for denne tonnasje annetsteds.
3. Det tredje og viktigste hensyn er at det forbud mot at norske skip anløper spanske havner, vil føre med seg særlige vansker for den store norske tonnasje som bortfraktes på tidscerteparti eller timecharter. Alt i alt regner en i dag med at bortimot halvdelen av den norske handelsflåte er beskjeftiget på denne måten. Hele denne tonnasjen blir selvfølgelig ikke direkte berørt av et eventuelt spansk anløpsforbud, men indirekte kan et slikt forbud få vidtrekkende følger. Hensikten med befraktning på tidscerteparti er at befrakterne skal kunne sette inn skipene hvor som helst det er behov for dem. Hvis norske skip ikke kan gå til et så viktig land for sjøtransporten som Spania, vil dette fra befraktersynspunkt være en vesentlig lyte ved skipene, som vil stille norsk tonnasje sterkt tilbake i internasjonal konkurranse. Særlig alvorlig gjør dette forhold seg gjeldende for tankskipene, som - i følge oppgaver fra Norges Rederforbud - utgjør nesten halvparten av vår handelsflåte i dag. Av spanske havner, eller havner på spansk territorium, har Tenerife og Las Palmas særlig stor betydning for tankfarten. Tenerife er en av verdens mest besøkte bunkerstasjoner for oversjøiske transporter, og mesteparten av oljeforsyningene dit har vært fraktet med norske tankskip. Også for norsk hvalfangst har disse havner økende betydning. Siden krigen har de norske hvalkokerier på vei til Antarktis begynt å ta sin olje fra norske tankskip på disse steder, for å slippe den store omvei om Vest-India.

De skadevirkninger som det her er pekt på risikoen for, gjelder vesentlig fremtidig tidsbefraktning av norske skip, og dermed muligheten for fremtidige valutainntekter av vesentlig betydning for hele vår gjenreisingspolitikk. Imidlertid må en også være oppmerksom på at et eventuelt forbud mot norske skipsanløp kan medføre fare for kansellering av løpende tidsbefraktningsavtaler for norske skip. For å belyse hva det her dreier seg om, kan det nevnes at det i de siste måneder er sluttet fraktkontrakter på 12 års varighet for tankskip på opptil 25 000 tonn hvert, som skal bygges for norske rederes regning. Denne forretning alene fører med seg et norsk engagement på ca. 100 millioner kroner, for en vesentlig del lånt kapital.

Selv om en selvfølgelig ikke skal overdrive de faremomenter som en åpen konflikt av handelspolitisk art med Spania kan innebære, vil det ha gått fram av det som her er sagt, at risikoen er betydelig. Som det tidligere har vært nevnt, ville Regjeringen være klar til å ta en slik risiko, hvis den følte seg sikker på at et slikt norsk offer betydde et slag i saken. Slik situasjonen er i dag, er det imidlertid ikke mulig å se at så ville være tilfellet. Både hvor det gjelder de spanske markeder og hvor det gjelder skipsfarten, er den faktiske situasjon i dag den at andre medlemstater i de Forente Nasjoner står rede til når som helst å overta norske markeder og trenge ut norsk skipsfart. Vi vil med andre ord ikke oppnå å svekke det nåværende regime i Spania det minste, mens vi måtte regne med mulighetene av langtrevkende skadevirkninger for hele vårt næringsliv og vår gjenreise.

Det har under drøftelsene i utenrikskomiteen vært hevdet at den riktige holdning fra norsk side ville være å innanke den spanske trusel om diskriminering av norsk skipsfart for De Forente Nasjoner, idet en skulle peke på at dette skritt fra spansk side var begrunnet med den norske delegasjons opptreden på generalforsamlingen. Som det vil ha gått fram av det som foran er sagt om den offisielle begrunnelse fra spansk side, legger denne imidlertid i vesentlig grad vekt på Norges holdning rent handelspolitisk. Det er en holdning som ikke har direkte hjemmel i noe vedtak i de Forente Nasjoner. Det er derfor ytterst tvilsomt om det foreligger tilstrekkelig grunnlag for en norsk anke, og dermed noen utsikt til at de Forente Nasjoner vil gripe inn.

Det har videre vært hevdet at en nå må kunne regne med så vidt korte perspektiver hvor det gjelder en avløsning av Franco-regimet og gjenopprettelsen av forfatningsmessige tilstander i Spania, at en rolig måtte kunne ta den risiko som et brudd i handelsforbindelsen og et forbud mot norske skipsanløp ville medføre. På grunnlag av den holdning som det overveiende flertall av medlemstatene i de Forente Nasjoner i praksis inntar til Franco-regimet, er det vanskelig å komme fram til en slik optimistisk vurdering av utsiktene. En nøktern vurdering må dessuten regne med at en fremtidig regimeforandring ikke automatisk og uten videre vil føre til at Norge vinner igjen markeder som engang er gått tapt til andre, eller posisjoner i skipsfarten hvor andre har tatt vår plass.

I denne sammenhengen er det viktig å være oppmerksom på at en systematisk hetskampanje mot Norge har vært i gang i hele den spanske presse siden oktober. Norges holdning er blitt framstilt som fiendtlig mot det spanske folk. Alle meldinger fra de forskjelligste hold i de seneste månedene går entydig i den retning at det gjennom denne propagandaen har lykket de nåværende spanske myndighetene å innarbeide hos den almindelige upolitiske spanier den vrangforestilling at Norge er en nasjon som er uvennlighetsinnrettet mot det spanske folk. At dette ikke er oppfatningen hos de aktive

demokratiske krefter i Spania selv eller i spansk republikansk emigrasjon, sier seg selv. Men i samme mon som en slik vrangforestilling får tid til å sette seg fast i vide kretser av det spanske folk, i samme mon vil det, selv etter en regimeforandring, være vanskeligere å vinne tilbake terrenget på det handelspolitiske område.

Ut fra alle disse overveielser er Regjeringen kommet til at vi fra norsk side ikke kan innta en holdning som ville føre til handelspolitisk brudd med Spania. I samsvar med den hovedlinje som hele tiden har vært vår, at vår innsats til hjelp for de demokratiske kreftene i Spania må skje innenfor rammen av den aksjon som blir besluttet av de Forente Nasjoner, må vi være villige til å bringe vårt handelspolitiske forhold til Spania på linje med de andre medlemstatene i de Forente Nasjoner som ikke alt har brutt alle forbindelser, diplomatiske og økonomiske. For Europas vedkommende er det bare land som aldri har hatt økonomiske forbindelser av noen betydning med Spania.

Det vil kunne hevdes at dette betyr et tilbaketog fra den linje Norge har fulgt dette siste året. I hvor høy grad dette skal bli det inntrykk som blir sittende igjen både hos det norske folk og overfor utenverdenen, avhenger i vesentlig grad av hvordan vi selv opptre i denne saken. Det har i en del av pressen alt vært tilløp til å fremstille situasjonen under synsvinkelen norsk retrett. En slik måte å ta tingene på kan ikke gagne Norges anseelse utad. Den vil heller ikke gjøre det lettere å få det norske folk, som dypt og ærlig ønsker å gjøre sin innsats til fordel for det spanske demokrati, til å forstå at vi ikke kan forsvare å ta et handelspolitisk brudd med Spania, som ikke betyr noe virkelig bidrag til en regimeforandring i Spania.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse oversendes den utvidede utenriks- og konstitusjonskomitee.

Vogt: Når jeg hørte utenriksministerens redegjørelse, kunne jeg så inderlig godt forstå beveggrunnen til at den skulle gis for lukkede dører. Det er kanskje best å få dette oversendt til komiteen og få det behandlet der, før man tar saken videre opp i Stortinget. Men egentlig burde det være en nokså klar og enkel reaksjon både fra Regjeringens side og fra Stortingets side overfor det aggressive skritt som er tatt fra den siste rest av fascismen i Europa. Utenriksministeren sa at dette ble en retrett, hvis man sa at det var en retrett, men jeg tror ikke man kan lure seg fra virkeligheten med slike ting. Jeg hadde håpet at det skulle ha vært gitt et svar overensstemmende med den linje som utenriksministeren ga uttrykk for på de Forente Nasjoners generalforsamling, og som vi med begeistring leste om i referatene. Dette skritt fra Francos side skulle ha ført til at vi, under henvisning til Norges holdning tidligere og til det norske folks vilje til å få utryddet fascismen her i

landet og i verden i sin helhet, fortsatt sto i første rekke for å få en slutt på fascismen. Jeg må minnes Arnulf Øverlands dikt i 1937, før han ble hyllet av reaksjonen:

«Også den hjemlige luft
er blitt tykk av fornuft:
Ingen må krenke vennligsinnede stater,
vi har hvalfett og vi har klippfisktraktater!
Vi som er små og usle må være forsiktige,
det er det eneste riktige.

Frie og ufordervede menneske,
passer det dig?
Nei!
Ikke en tøddel
av overenskomst med den blodige bøddel!
Ingen forsoning med rettsforakteren,
intet brorskap med barneslakteren!
Her er det ingen «fornuftige» mellemveier,
her er det død eller seier!»

Hambro: Jeg er enig i presidentens forslag om å oversende utenriksministerens redegjørelse til utenrikskomiteen. Jeg vil be om at man i utenrikskomiteen får opplysning, som også kan gis Stortinget, om hvor stor del av den norske skipsfart på Spania allerede er overtatt av Sverige, og hvilke anstrengelser der fra svensk side gjøres for å tre inn i våre interesser - jeg tror at det overveldende antall svenske skipsanløp i Spania siden denne konflikt brøt ut i høst, vil interessere alle medlemmer av Stortinget - og likeledes andre opplysninger som mer detaljert gjør rede for hvorledes de stater der stod på samme linje som Norge i New-York, har søkt å tre inn i norske interesser.

Jeg bad om ordet, ikke for å deklamere eller sitere i anledning av hr. Vogts innlegg, som jeg hørte med den sympati og interesse som jeg ennå har bevart fra mine dager i Studentersamfunnet, men for å rette eller utfylle noe som ble sagt av utenriksministeren, fordi det - ganske riktig som det var - lett kunne misforståes. Utenriksministeren nevnte at der i utenrikskomiteen var nevnt spørsmålet om å innanke denne sak for De forente nasjoner. Men det var ikke diskutert i egentlig forstand i utenrikskomiteen. Det var nevnt som en tanke av komiteens formann. Der ble fra andre hold i komiteen øyeblikkelig advart mot det, og spørsmålet ble ikke utdypet i komiteen. Det er naturlig at utenriksministeren har overveiet det, men jeg ville nødige at medlemmene av Stortinget skulle tro, eller få det inntrykk, som ikke var tilsiktet, at dette var en linje som var anbefalt av utenrikskomiteen.

Jeg vil også anse det for å være en vinning at man får saken tilbake til Stortinget hurtigst mulig med en uttalelse fra utenrikskomiteen, slik at Regjeringen med det kortest mulige spill av tid er i stand til å gjøre hva dens omsorg

for Norges livsviktige økonomiske interesser her har tilsagt den å gjøre.

Steffensen: Jeg vil også anbefale det som hr. Hambro sist var inne på. De øyeblikkelige virkninger vi har av den konflikt vi er kommet i med Spania, er at all saltimport derfra under våre torskefiskerier er stanset. Fiskeriene har jo fra før dyrekjøpte erfaringer når det gjelder priskrig med Portugal og Spania, og de har ikke lyst til igjen ensidig å være med på å betale krigsomkostningene i en kamp som synes så håpløs som denne ser ut til å være etter utenriksministerens redegjørelse. Jeg vil på det varmeste anbefale at komiteen handler raskt, fordi vi er midt inne i de store sesonger, og de skadevirkninger denne konflikt med Spania har for fiskeriene, har vi ikke oversikt over, men de vil selvfølgelig bli større og større jo lenger kampen pågår.

Friis: Jeg er klar over at der er glede i visse leire i forbindelse med denne sak, og at mange er innstillet på å triumfere over de fusentaster og virkelighetsfjerne idealister som ville at vårt folk skulle holde kampen mot Franco ved like. Nå, jeg unner dem denne glede, jeg unner dem denne triumf. Personlig er jeg stolt av at mitt land og mitt folk, mitt arbeidende folk, har vist det ansikt overfor verden som det har gjort hittil i det spanske spørsmål. Og om vi er nødt til ut fra realistiske betraktninger å gjøre en retrett i denne sak, så skammer jeg meg heller ikke over det, og jeg er sikker på at våre republikanske venner i Spania ikke vil misforstå det, og at de demokratiske krefter ellers, både i vårt land og i andre land, heller ikke vil misforstå det.

Det er ikke bare de realistiske momenter som er fremkommet om følgene for vårt eget næringsliv, som gjør at jeg er klar over at vi må gjøre en retrett. Enhver som følger noe med i utviklingen, vil være helt klar over hvordan spørsmålet internasjonalt foreligger. Det er det samme som vi har sett i Hellas, som vi nå ser også skal arrangeres i Spania. Det er monarkiet i en eller annen form som skal tilbake igjen i Spania, slik som det var i Hellas, og her står det større krefter i spissen for det som skal arrangeres, enn vårt lille land kan gjøre noe mot. Vi får se den ting i øynene at vi er nødt til å resignere når det gjelder det vi hadde tenkt skulle blitt utfallet av kampen om Spania. Men vi føler oss ikke derfor som dem som har gitt opp noe av det vi har kjempet for, og vi akter også å fortsette kampen om ikke helt på de samme linjer som den hittil har vært ført på overfor Spania. Jeg bare håper at det som nå blir arrangert fra høyeste internasjonalt hold iallfall vil føre til en snarlig bedring, slik at de titusener som ennå lider i de spanske fengslene helt fra borgerkrigens dager, snart må komme ut igjen, og at der iallfall må bli etablert et borgerlig demokrati snarest mulig i Spania, slik at kampen

kan fortsettes på demokratisk linje, slik vi gjør det i vårt eget land.

Natvig Pedersen: Jeg har i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite nevnt tanken om å innrapportere denne sak til de Forente Nasjoner. Personlig har jeg ikke vært inne på tanken om en formell innanking, slik som nevnt av utenriksministeren. Jeg har aldri tenkt meg muligheten av at de Forente Nasjoner på noen måte her skulle kunne opptre som dommer mellom Spania og Norge i dette spesielle spørsmål, men fordi den situasjon vi står i i dag er et ledd i en interalliert aksjon under de Forente Nasjoners ledelse, har det for meg stått som en helt naturlig ting, ja jeg vil nærmest si som en plikt, at vi innrapporterer de motaksjoner som Spania retter mot en enkelt medlemsstat av de Forente Nasjoner, gjør dette kjent for den hovedorganisasjon under hvis ledelse vi er kommet opp i denne situasjon. Jeg håper at de uttalelser som utenriksministeren lot falle om spørsmålet om innanking, ikke også skal oppfattes som en avvisning på forhånd av tanken om en rapport om dette spørsmål. For meg står det som en helt naturlig konsekvens, og vi bør da huske at det ikke bare gjelder en enkelt situasjon, en enkelt konflikt mellom vårt land og et betydelig større land enn vårt, men det gjelder også, og det er vel kanskje enda viktigere, en samlet aksjon fra de Forente Nasjoner, og det gjelder et enkelt ledd i en større sammenheng, i utviklingen av en større sak, hvis endelig løsning vi i dag ikke har oversikt over.

Vogt: Jeg skal ikke forlenge debatten, men jeg vil spørre om hvorledes det blir med det foredraget som utenriksministeren har holdt her. Kan det offentliggjøres helt eller delvis nå, eller må man vente med å offentliggjøre det til saken er blitt behandlet i Stortinget? Skal det norske folk holdes i uvitenhet om dette helt til avgjørelsen er truffet endelig her?

Presidenten: Det er ikke fremsatt noe forslag om offentliggjørelse av forhandlingene her i Stortinget, og Stortinget har derfor heller ikke fattet noen beslutning om det. Presidenten går ut fra at utenriksministerens redegjørelse ikke blir å offentliggjøre uten spesiell beslutning om det, etter at saken er blitt behandlet av den utvidede utenrikskomite og er kommet tilbake til Stortinget.

Vogt: Jeg vil gjerne høre utenriksministerens uttalelse, om han mener det er nødvendig av nasjonale grunner at foredraget ikke blir offentliggjort på det nåværende tidspunkt, når man tar bort de spesielle opplysninger som hemmeligholdelsen var begrunnet med.

Utenriksminister Lange: Jeg vil anse det absolutt riktig å vente med offentliggjørelsen til saken igjen har vært

behandlet i den utvidede utenrikskomite, for da å kunne ta standpunkt på grunnlag av behandlingen der til hva det i dag er riktig utadtil å si. Vi har to hensyn. Vi har hensynet til det norske folk, som må få vite så meget som overhodet kan sies uten at det har skadevirkninger utad, og vi har hensynet utad. Det er det siste hensynet som gjør at jeg må be om at foredraget ikke blir offentliggjort før vi har hatt saken til fornyet behandling i utenrikskomiteen.

Strand Johansen: Jeg tror det er nødvendig at det norske folk så fort som mulig får en underretning om den saken som foreligger her. Etter at vi hadde behandlet den i hemmelig møte i den utvidede utenrikskomite, opptrådte odelstingspresident Hambro i Oslo Handelstand Forening, hvor han i virkeligheten fremla hele saken, uttalte seg om det nye moment som var inntrådt i Spania-saken, om at han håpet at de norske myndigheter fant fram til en løsning av denne sak osv., osv. Og vi ser i hele den konservative presse at saken allerede er under debatt. Hvilken grunn er det da til å vente med en fremlegging av saken slik den i virkeligheten er, slik at ikke bare høyrepressen og hr. Hambros meningsfeller har anledning til å ta stilling til saken, men at det norske folk, som den i første rekke angår, har anledning til å ta stilling til den.

Hambro: Jeg er enig med hr. Vogt og hr. Strand Johansen i at det ville være ønskelig å få denne sak, og særlig utenriksministerens utredning, lagt frem for den norske almenhet snarest mulig. Derom tror jeg også at der er full enstemmighet i utenrikskomiteen. Men selvfølgelig er det Regjeringen som her vil ha det avgjørende råd å gi Stortinget med hensyn til tidspunktet. Som alle medlemmer av utenrikskomiteen vil være klar over, nevnte utenriksministeren allerede der at han ønsket å få dette gjort offentlig så snart det overhodet var mulig. Alle interesser, både innadtil og utadtil, tilsier dette.

Jeg uttalte i det foredrag jeg holdt, intetsomhelst om nye momenter eller annet i Spaniasaken, eller noe som ikke var full offentlig eiendom, som enhver vil være klar over som var tilstede.

Til hr. Natvig Pedersen skulle jeg ha lyst til bare å si den ene ting til orientering for Stortingets medlemmer, at etter beslutning som ble fattet i de Forente Nasjoner, vil alle stater til neste generalforsamling inngi rapport om hvorledes de har effektuert de beslutninger som ble fattet, og man ville motvirke det man ønsker å oppnå, hvis man på et tidspunkt da generalforsamlingen ikke er samlet, skulle innrapportere før tiden noe som utvilsomt ville vanskeliggjøre etableringen av normale handelsforhold med Spania, slik som Regjeringen ønsker. Men det vil bli full anledning til å drøfte det spørsmål i utenrikskomiteen.

Natvig Pedersen: Jeg er fullt klar over det forhold som hr. Hambro nevnte her, men jeg er også klar over et annet forhold. Hvis ikke jeg tar meget feil, var det også en del av generalforsamlingens vedtak i dette spørsmål å bemyndige Sikkerhetsrådet til å følge særlig med i utviklingen av denne sak, og hvis jeg ikke tar meget feil, lå der i den bemyndigelse også en fullmakt for Sikkerhetsrådet til å opptre. Jeg skal ikke i dag si mere om det, men hvis jeg har rett her, er det klart at det også er i denne verdensorganisasjons interesse å ha fullt kjennskap til den videre utvikling av denne sak.

Presidenten: Hr. Vogt har hatt ordet 3 ganger nå, og det er i virkeligheten 1 gang mere enn reglementet tilsier, men med forsamlingens samtykke vil presidenten la hr. Vogt få ordet til en meget kort bemerkning.

Vogt: Jeg tillater meg å foreslå at Stortinget uttaler at et utdrag av utenriksministerens redegjørelse blir å offentliggjøre snarest mulig.

Presidenten: Hr. Vogt har foreslått at Stortinget uttaler at et utdrag av utenriksministerens redegjørelse blir å offentliggjøre snarest mulig.

Presidentens forslag går ut på at redegjørelsen oversendes den utvidede utenrikskomite til behandling.

Vogt: Det jeg har foreslått, er ikke noe kontraforslag til presidentens forslag.

Natvig Pedersen: Jeg kan heller ikke se at der er noe motsetningsforhold mellom disse to forslag. Jeg kan ikke tenke meg at der er noen som er mot at et utdrag av utenriksministerens foredrag, det som forsvarlig kan offentliggjøres, blir offentliggjort snarest mulig. Det er det vel enighet om.

Utenriksminister Lange: Etter det jeg alt har uttalt, har jeg ingenting imot hr. Vogts forslag. Det er bare et spørsmål om når det er mulig å offentliggjøre dette. Jeg vil gjerne at det skal offentliggjøres så meget som kan offentliggjøres så snart det er mulig.

Presidenten: Det ville da være svært ønskelig om vi av hr. Vogt kunne få vite hva der menes med «så snart som mulig».

Nygaardsvold: Jeg er klar over at hr. Vogts forslag ikke er noe kontraforslag til presidentens forslag. Jeg går ut fra som gitt at presidentens forslag vedtas enstemmig her i salen. Men jeg kan ikke si at jeg liker å stemme for hr. Vogts forslag. Det må da være bedre å vente inntil saken er

behandlet av den utvidede utenrikskomite, til vi har fått dens innstilling og Stortingets debatt og mening om hele spørsmålet, før vi offentliggjør det. Det haster vel ikke mere med offentliggjørelsen av redegjørelsen enn det haster med å få saken endelig behandlet her i Stortinget. Jeg anser det som det riktige at man offentliggjør det hele i sammenheng og ikke stykkevis.

Oksvik: Jeg kan ikke se at der er noen motsetning her. Etter den fortolkning som forskjellige her har gitt av hr. Vogts forslag, så dekker jo det alles meninger, og man skal ikke forkaste en sekk når den er så stor at alle kan komme opp i den. Jeg vil derfor henstille at man stemmer også for hr. Vogts forslag, på de forskjellige premisser som er her i salen.

Utheim: De som har uttalt seg om denne sak i dag, utenriksministeren og de som har deltatt i debatten, har så å si alle konkludert med at saken må offentliggjøres snarest mulig. Det er ingen meningsforskjell om det spørsmål. At saken må sendes til komiteen for der å gjennomgå sluttbehandling, synes jeg også er nokså opplagt. Da må hele denne sak ses i sammenheng. Jeg synes at hr. Vogts forslag virker som en meningsløshet etter de uttalelser som her er falt. Jeg slutter meg helt ut til hr. Nygaardsvold i det han sa om dette spørsmål.

Hambro: Jeg er også enig i det som ble anført av hr. Nygaardsvold, og vil henstille til hr. Vogt etter uttalelsen fra utenriksministeren å ta sitt forslag tilbake. Stortinget kan jo ikke votere over et forslag om å offentliggjøre et utdrag uten samtidig å bestemme hvem der skal foreta det utdrag, og når det skal gjøres. I tidligere tilfelle hvor det har vært tale om å offentliggjøre utdrag av en debatt, har det et par ganger vært overlatt til presidentskapet under konferanse med Regjeringen. I hvert fall må det sies. For selve ordet «utdrag» markerer intet. Det utdrag utenriksministeren ville gjøre, er muligens ikke identisk med det hr. Vogt ville gjøre, eller med det hr. Utheim eller jeg ville gjøre. Nå er det gitt bindende tilsagn om at man skal få offentliggjørelse så snart som mulig. Det som interesserer almenheten, og det som interesserer oss alle, er ikke å få et utdrag, men å få den fyldigst mulige gjengivelse av det hele, slik at almenheten kan få anledning til å studere de faktiske ting og ikke et vilkårlig utdrag.

Moseid: Etter de mange uttalelser som her er kommet, må det være klart for enhver at tidspunktet for når det er mulig å offentliggjøre dette, må drøftes mellom Regjeringen og utenrikskomiteen, og da må vel det eneste naturlige være, som det så ofte skjer, at man sender hr. Vogts forslag til utenrikskomiteen for at en slik drøftelse kan foregå. Jeg vil henstille til presidenten at så skjer.

Presidenten: Flere har ikke forlangt ordet.

Presidentens forslag om oversendelse og hr. Vogts forslag, som går ut på at et utdrag av utenriksministerens redegjørelse offentliggjøres så snart som mulig, er opptatt til votering. Presidenten antar at det først skal voteres over oversendelsesforslaget.

V o t e r i n g :

1. Presidentens forslag om oversendelse til komiteen ble enstemmig vedtatt,
2. Vogts forslag ble mot 29 stemmer ikke vedtatt.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 11.05.